

Bu makaleye atıf yapmak için:

Tekdal Fildiş, Ayşe. "Filistin- İsrail Sorununun Göz Ardı Edilen Tarafı: İsrail'in Filistinli Vatandaşları." *Filistin Araştırmaları Dergisi (FIAD)*, no. 1 (Yaz 2017): 80-92.

FİLİSTİN- İSRAİL SORUNUNUN GÖZ ARDI EDİLEN TARAFI: İSRAİL'İN FİLİSTİNLİ VATANDAŞLARI

Ayşe TEKDAL FİLDİŞ

Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Tekirdağ, Türkiye (atfildis@nku.edu.tr, tekfil@hotmail.co.uk)

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 18.10.2016, Kabul Tarihi: 06.06.2017

Öz: İsrail devletinin kuruluşunun hemen ardından 1948 yılında birkaç ay içinde bölünmüş topraklarda yaşayan ve tarihi Filistin'in yüzde 67 olan Filistinli çoğunluk askeri yöntemler ve uygulanan zorunlu göç sonucu yüzde 16'ya düşürüldü. Bu, sayısal olarak yaklaşık 950,000 olan Filistinlilerin sayısının 150,000'e indirilmesiydi. İsrail toprakları içinde kalan Filistinliler derhal sıkıyönetim altına alındı. İsrail Devleti'nin kuruluş bildirgesinde açıklanan "bütün vatandaşlarına dil, din, ırk ayrımı gözetilmeksizin sosyal ve politik eşitlik sağlanacağı" ilkesi İsrail'in Filistinli vatandaşlarına hiçbir şekilde yansımada.

On yıllardır kendisinin Orta Doğu'nun tek demokrasisi olarak savunan İsrail'in sınırları içinde yaşayan Filistinli azınlığa Yahudi vatandaşlarına tanıdığı hiçbir hakkı tanımaması bu söylemi pratikte anlamsız kılmaktadır.

Filistin- İsrail sorunda iki devletli çözüm önerileri Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 29 Kasım 1947'de aldığı Filistin'i taksim kararından beri uluslararası arenada tartışılmaktadır. Bu tartışmalar sürdürülürken İsrail'de yaşayan ve İsrail nüfusunun şu anda yaklaşık yüzde 20'sini oluşturan 1,8 milyon Filistinli İsrail vatandaşının varlığı ve konumları göz önüne alınmamaktadır.

İsrail'de yaşayan Filistinliler dünya üzerindeki toplam Filistin nüfusunun yüzde 12'sini oluşturmakta ve onların göz ardı edildiği bir çözümün pratik olarak hayata geçirilmesi ne İsrail devleti ne de Filistin yönetimi için mümkün görünmemektedir.

Bu makale, bugüne kadar sürdürülen Filistin - İsrail barış görüşmeleri süreci içinde göz ardı edilen İsrail'in Filistinli vatandaşlarının sorunlarını, bu güne kadar tartışılan iki devletli çözüm önerileri içindeki açmazlarını ve ikibinli yılların başından beri bir alternatif olarak tartışılmaya başlayan ve uygulanması kısa bir vadede mümkün görünmeyen tek devletli/iki uluslu çözümün öneriler içindeki olası konumlarını tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İsrail, Filistinliler, Demokrasi, Siyasi Kırım,

THE IGNORED ASPECTS OF PALESTINIAN-ISRAELI QUESTION: THE PALESTINIANS OF ISRAEL

Abstract: *Immediately following the foundation of the state of Israel in 1948, its people were subject to live in a divided land, compromising of a Palestinian Majority of 67 per cent. However, following the creation of the state this number was significantly reduced to a mere 16 per cent by military methods and forced migration.*

Subsequently, the Palestinian population was reduced from about 950,000 to 150,000. The Palestinians in the Israeli territory were immediately put under martial law. The principle's "ensure complete equality of social and political rights to all its inhabitants irrespective of religion, race or sex" ", which was announced in the Declaration of the Establishment of the State of Israel, which has never applied to the Palestinian citizens of Israel.

The fact that Israel, which has defended itself as the only democracy in the Middle East for decades, had not recognized any rights granted to Palestinian minorities living within the state of Israel.

Therefore could Israel be considered a democracy when it neglects fundamental rights to the Palestinian citizens of Israel?

A two state solution for Israeli-Palestinian problems has been discussed internationally since its partition, which was adopted by the United Nations General Assembly on 29 November 1947. However, while these discussions are under way, the presence and position of 1.8 million Palestinian Israeli citizens who inhabit the state, compromising roughly 20 percent of Israel's total population continue to be neglected.

Palestinians living in Israel make up 12 percent of the total Palestinian population in the world, and any solution which is ignoring them is not practically viable for either the State of Israel or Palestinian Authorities.

This article aims to discuss the issues of Palestinian citizens of Israel who have been ignored in the peace negotiation process, the dilemmas of the two-state solution proposed by the United Nations General Assembly, and furthermore the alternative possibility of the two nation one state solution.

Keywords: *Israel, Palestinians, Democracy, Politicide,*

Giriş

İsrail'deki Filistinliler 1948 sınırları dahilinde zorunlu olarak düşürüldükleri azınlık konumlarının ve içinde buldukları koşulların başka yerlerde yaşamak zorunda bırakılan diğer Filistinlilerden nispeten farklı olduğunun uzun bir süredir farkında bulunmakla beraber milli bir azınlık olarak resmen kabul edilmek yolundaki genel taleplerini ancak kısa bir zaman evvel dile getirilmeye başlamışlardır. İsrail'in kendisinin Orta Doğu'daki tek demokrasi olduğu yolundaki iddiası, İsrail'e sempati ile bakan Batı'da pek de ince elenip sık dokunmadan kabul görmüştür. Filistin liderliğinin ise temelde odaklandığı nokta vatanlarından ve mülklerinden tehcir edilmiş Filistinliler

üzerinde olmuş, Filistin liderliği İsrail'in sınırları içinde kalan soydaşlarının içinde buldukları çıkmazı ve yaşadıkları sorunları göz ardı etmiştir.

İsrail'in siyasi manifestosu olan Mayıs 1948 tarihli Bağımsızlık Bildirgesi "Tüm yaşayanlarının yararına ilerlemeyi ve gelişmeyi teşvik edecek.... [ve] tüm vatandaşları için sosyal ve siyasi hak eşitliği getirecek" bir devlet sözü veriyordu; yani din, ırk ve cinsiyetten dolayı ayrımcılık olmayacaktı.¹

Bu eşitlik sözü özellikle milliyet kavramını içermese bile, prensibin genel içeriği eğip bükmeye fırsat vermeyecek kadar sosyal içerikli ve kapsamlı biçimdeydi. Ancak Bağımsızlık Bildirgesi genel eşitliği baş tacı etmekle beraber, tarihi hakkına binaen "Eretz İsrail'de bir Yahudi Devleti" de kuruyordu.² Toprağında kalan Filistinlilere İsrail devletinin kurulmasından neredeyse hemen sonra vatandaşlık verilmişti. Şüphe yok ki İsrail'deki Filistinliler için vatandaşlık ilk yıllarda, devlet sınırları dışına sürülmeyi engellemek gibi çok önemli bir durum hariç tutulursa, pek bir şey ifade etmiyordu. Nüfusun %67'sini teşkil eden bir çoğunluk iken 1948'de sadece birkaç ay içinde varlıklarına katlanılamayan bir %16'lık azınlığa düşüveren Filistinli Araplar derhal askeri yönetim altına sokuldular ve yaklaşık yirmi sene devam eden bir olağanüstü hal durumu yaşadılar³

Tarihi Arka Plan

Filistin tarihi sadece bu bölgede değil aynı zamanda tüm dünyada da iz bırakan çarpıcı olaylar tarafından belirlenmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 29 Kasım 1947'de Filistin'i bir Arap ve bir Yahudi devletine taksim eden kararı geçirdi. Filistinlileri kendi ülkelerinde azınlık durumuna düşürerek ülkelerine hakim olma ümitlerini söndüren ve yarısını evlerinden, topraklarından ve mallarından eden 1947-49'un sarsıcı olayları Filistin halkının hafızasına *el-Nakba* yani "Felaket" olarak kazınmıştır⁴ Kasım 1947'de İsrail sınırları dahilinde kalan bölgede yaşayan Arapların, ertesine sene sonunda geriye ancak %20'si kalmıştı.

İsrail silahlı kuvvetleri ve Yahudi milisleri Mart 1948'den itibaren 400 kadar Filistin köyünü yakarak 750,000 Filistinliyi sürmüş ya da kaçırmaya zorlamıştı. Yahudi devleti dahilinde kalan 100,000 kadar Filistinli ise müteakip

¹ Official Gazette, no.1 of the 5th, Iyar, 5708 14th May, 1948, <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+process/Guide+to+the+Peace+Process/Declaration+of+Establishment+of+State+of+Israel.htm>

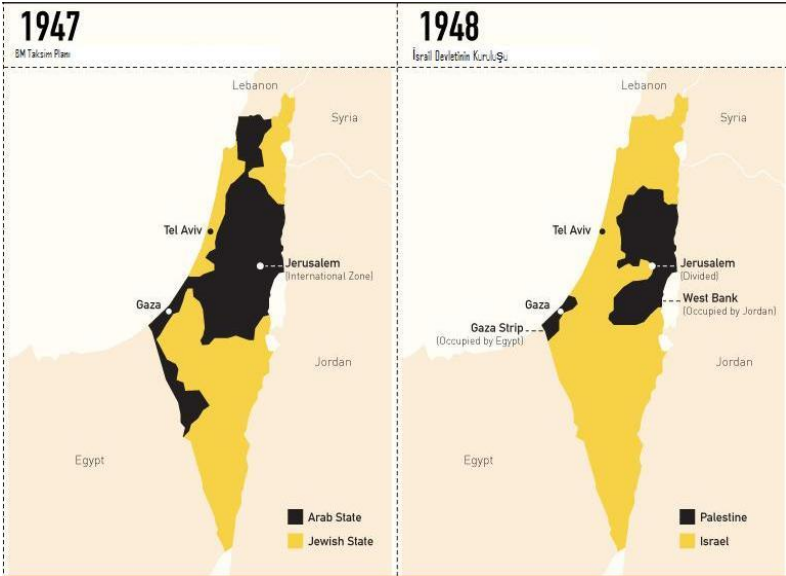
² Ilan Peleg, "Jewish-Palestinian Relations in Israel: From Hegemony to Equality?" *International Journal of Politics, Culture, and Society* 17, no. 3 (2004): 415.

³ Raef Zreik, "The Palestinian Question: Themes of Justice and Power. Part II: The Palestinians in Israel", *Journal of Palestine Studies* 33, no. 1 (2003): 43.

⁴ Rashid, Khalidi, *Palestinian Identity: The Construction of Modern National Consciousness* (New York: Columbia University Press), 178.

18 sene boyunca sıkıyönetime tabi tutulup topraklarına yabancılaştırıldılar ve Negev ile Celile başta olmak üzere İsrail'in ayrılmış küçük şeritlerinde temerküz edildiler. Yalıtılmışlıkları, öncelikle Nazi toplama kamplarından sağ kurtulan, ardından Arap ülkelerinden gelen ve nihayet Sovyetler Birliği ile ardından bunun halefi devletlerden gelen muazzam bir Yahudi göçü ile tamamlandı. "1948 Filistinlileri" 1967 Savaşı arifesinde Siyonizm'in uzun bir süredir olmalarını istediği şeye, yani kendi toprağında esamesi okunmayan bir azınlığa, dönüşmüşlerdi.⁵

Yeni doğmuş Yahudi devleti yerli nüfus problemini 1949 itibarıyla kendi yöntemleriyle çözmüştü. İsraili tarihçi Baruch Kimmerling'in dediği gibi, 1948 Harbi'ndeki Siyonist "mucize" İsrail topraklarının 1947 tarihli BM taksim planı tarafından çizilmiş hudutların çok ötesine taşması değil; bu toprakların Filistin halkından muazzam ölçekte temizlenmesi ve geri dönmelerine mani olmak için toplumsal yapılarının ve izlerinin yok edilmesiydi. Kimmerling bu olayı "siyasi kıyım" (politicide) olarak nitelendirmekte ve de sürekli ve düzenli bir Siyonist politikası ve eylemi olarak görmektedir.⁶

Şekil 1(*) BM Taksim Planı ve İsrail Devleti'nin kuruluş aşamasında işgal ettiği topraklar

⁵Graham Usher, "Unmaking Palestine: On Israel, the Palestinians, and the Wall", *Journal of Palestine Studies* 35, no. 1 (2005): 27.

⁶Baruch Kimmerling, *Politicide: Ariel Sharon's War against the Palestinians*, London, New York: Verso Books, 23-31.

İsrail'in Filistinli Vatandaşları

Ne var ki Siyonizm tüm çabasına rağmen bütün Filistinlileri tehir edememişti. Bunun yerine, İsrail içinde kalanları kendi topraklarında yabancıya dönüştürdü ve onlara, 1948 ile 1966 arasında, en acımasız antisemit yönetimler zamanında Avrupa Yahudilerinin yaşadıklarını aratmayan ırkçı bir askeri rejim yaşattı. 1966'dan beri ise bu halk antisemit ayrımcı yasalara tabi tutulan Avrupa Yahudilerinin yaşadığı tecrübeleri hatıra getirir ırkçı bir sivil yönetime tabidir.⁷

İsrail'in bir Yahudi devleti olma iddiası ve çabası günümüzde demokrasiyle geçmişte hiç olmadığı kadar büyük bir çatışma içindedir. İsrail'in uluslararası toplum tarafından tanınmış sınırları dahilinde ülke nüfusunun %23'ünü teşkil eden 1,5 milyon gayr-ı Yahudi yaşamaktadır. Bunların yaklaşık bir milyonu Müslüman Filistinli iken geri kalanı (Müslüman) Bedevi göçebeler, Hıristiyanlar ve Dürzîlerden oluşmaktadır. Diğer bir deyişle "Yahudi Devleti"nin neredeyse çeyreği gayr-ı Yahudidir.⁸

İsrail'de yaşayan Filistinliler uluslararası toplum tarafından neredeyse tamamen yok sayılmış ve/veya bilinmezden gelinmiştir. Filistin "sorunu" yahut "sorusu" olarak bilinegelen uluslararası tartışma Batı Şeria, Gazze Şeridi ve Doğu Kudüs'te İsrail işgali altında yaşayan Filistinlilerin yıllardır yaşadığı zulme ve sorunlara odaklanmıştır. İsrail'in Filistinli azınlığı genel olarak pek az ilgi görmüş hatta uluslararası gözlemcilerin çoğu böyle bir azınlığın varlığından bile pek az haberdar olmuşlardır. Üstelik, İsrail'in Filistinli azınlığını bilmezden gelen sadece uluslararası toplum değil aynı zamanda Arap dünyasıdır da. Hatta Filistin ulusal hareketi önderliği (Filistin Kurtuluş Örgütü [FKÖ] ve Filistin Hükümeti [FH]) bile dünyadaki Filistinli nüfusunun %12'sini teşkil eden bu azınlığa gözünü kapatmıştır.⁹

İsrail'de yaşayan Filistinli Araplar artık Filistin halkının 1948'de ana vatanlarında azınlık durumuna düşürülen, maneviyatı bozulmuş, yabancılaşmış ve beli kırılmış bir dalı değil kudretli ve güçlü bir çekirdek oluşturan, hem iç hem dış politika mücadelelerinde keskin ve milli kimlikleriyle gurur duyan bir halktır. Mevcudiyetlerine yönelik sürekli bir tehdit altında yaşamaları yüzünden, varlıklarını sürdürmek adına zorlu bir var oluş mücadelesi vererek hayatta kalabilme direnci ve kudreti geliştirmişler aynı zamanda da eserleri Arap dünyasında basılan ve diğer dillere çevrilen şair,

⁷ Sabri Jiryis, *The Arabs in Israel* (New York: Monthly Review Press, 1976).

⁸ James Ron, Ron, James. "Bringing the (Bi-National) State Back In," *Contemporary Sociology* 35, no. 5 (2006): 454.

⁹ Muhammad H. Amara, "Israeli Palestinians and the Palestinian Authority," *Middle East Review of International Affairs* 4, no. 1, (2000): 38-39; Rhoda Ann Kanaaneh, *Surrounded: Palestinian Soldiers in the Israeli Military* (Stanford University Press, 2009), 2.

romancı, düşünür, sanatçı ve profesyonellerin oluşturduğu üretken ve entelektüel bir kuşak yetiştirmiştir.¹⁰

İsrail'de yaşayan Filistinli azınlığın İsrail devletinin Yahudi kimliğine karşı giderek büyüyen ve açık hale gelen muhalefeti İsraili Yahudiler arasında öfke dolu tepkiler yaratmış ve bu toplumsal öfke politik arenada da kendini göstermiştir. Azınlık tarafından tehdit edildiklerini düşünen İsrail Yahudileri geçen yıllar içinde daha aşırı sağ eğilimli, daha şahin daha kısıtlayıcı ve daha muhafazakar olmuşlardır. Bu değişim iki toplum arasında uzun süredir mevcut olan gerilimi daha da tırmandırmıştır. Taraflar arasındaki korku ve güvensizlik had safhadadır. İsrail'deki Filistinliler toplumsal haklarına yönelik ciddi kısıtlamalardan, devletin ve Yahudi vatandaşların uyguladığı şiddetten, vatandaşlığının elinden alınmasından ve hatta "Filistin Hükümeti ile bir toprak değişimi bağlamında yahut İsrail devletinin Yahudi doğasına/ kimliğine destek vermek amaçlı milliyetçi baskılar sonucu" sürülmekten korkmaktadırlar.¹¹ Buna karşılık İsraili Yahudiler "İsraili Arapları" hem güvenlik hem de bir nüfus tehdidi olarak görmektedirler. Onlara göre Arap azınlık gelecekteki bir savaş durumunda İsrail'in düşmanlarına katılacak bir beşinci kol yahut terörizm destekçisidir. İsraili Yahudiler ayrıca Arap nüfus artışının nihayetinde Yahudi nüfusu yutup Yahudi devletini fiilen yok edeceğinden korkmaktadırlar.

Filistinli azınlığa dönük İsrail-Yahudi hoşgörüsünün sınırlı ve şartlı doğası geçmiş yıllarda iyice su yüzüne çıkmıştır. Gerek İsrail'deki Arap toplumu dahilinde milliyetçilik ve İslamcılık hareketleri yayıldıkça gerekse pek çok Filistinli Arap eşitlik talepleri konusunda seslerini daha güçlü bir şekilde yükseltince, daha ısrarcı olurca ve işgal altındaki topraklarda yaşayan Filistinli soydaşlarına desteklerinde daha aktif hale geldikçe bir çok Yahudi tarafından Filistin azınlığı radikalleşen bir toplum olarak görülmeye başlanmış bu da Yahudi toplumunu alarm durumuna geçirmiştir. Bu durum, Arap azınlığa yönelik İsrail-Yahudi tavır ve görüşlerinde ciddi bir etki yaratmıştır. Radikalleşen Arap azınlık algısı Yahudi çoğunluk içinde derin korkular doğurmuş ve bazı araştırmacılar tarafından çok da uygun bir şekilde "etnosantrik tepki" diye tarif edilen durumu hızlandırmıştır.¹²

Önde gelen İsraili sosyologlardan Sammy Smooha'ya göre etnik-Yahudi devlete yönelik kamuoyu desteği şu temellerden kaynaklanmaktadır: (1) Araplar sürekli control edilmesi gereken düşman bir azınlıktır; (2) Araplar

¹⁰ Emile Touma, The Political Coming-of-Age of the "National Minority" *Journal of Palestine Studies* 14, no. 2, Special Issue: The Palestinians in Israel and the Occupied Territories (1985): 76.

¹¹ Ilan Peleg Peleg, Ilan, Waxman Dov, *Israel's Palestinians: The Conflict Within* (Cambridge University Press, 2011), 10.

¹² Baruch Kimmerling, Migdal, Joel S, *The Palestinian People: A History* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2003), 212.

1948'den beri tadını çıkardıkları gelişim için müteşekkir olmalıdırlar; (3) İsrail hem Yahudi halkının devleti hem de Siyonist bir ülkedir; Araplar kısıtlı birey hakları ile yetinmeli ve bundan memnun olmalı ve ulusal bir azınlık olarak tanınmayı talep etmemelidirler; (4) Araplar devletin güç ve karar alma mekanizmalarının dışında kalmak gerçeğini kabul etmelidirler.¹³

Smooha ayrıca "Yahudiler Arap vatandaşları küçük ve zayıf bir azınlıktan ziyade hem kendilerinin haklarına hem de bizzat İsrail devletinin bölgedeki mevcudiyetlerine düşman; Arap devletlerinin ve İslam dünyasının güçlü bir parçası olarak görmektedirler". Gerçekten de, 1995 senesinde yapılan bir kamuoyu yoklamasında Yahudilerin büyük kısmı İsrail'in Arap vatandaşlarının, şayet kurulursa, bir Filistin devletine daha büyük sadakat duyacaklarına ve dolayısıyla bu toplumun gelecekteki bir Filistin devletine göç etmesi gerektiğine inandığını belirtmiştir.¹⁴

İsrailli profesör Oren Yiftachel "Bizzat İsrail devlet yapısı Arap ile Yahudi arasında eşitliği kuramda da eylemde de imkansız kılmaktadır zira sistem eşit vatandaşlık ve bunun sonucu olan demokrasi ile çelişen bir anayasa düzenlemesi üzerine inşa edilmiştir" diye tespitte bulunmaktadır. İsrail'i demokrasiden ziyade bir "etnokrasi" olarak tarif eden Yiftachel'e göre bu devlet yapısı "Demokrasi maskesi altında hakim unsurun ihtilafı topraklarda genişlemesini ve güç mekanizmalarını elinde tutmasını desteklemektedir".¹⁵

İki uluslu ülkenin her tarafında Yahudilerin güçlü bir nüfus üstünlüğünü koruması gerektiği biçimindeki ve ileri derecede etnokratik kanı ile hareket eden pek çok kilit kişi ve kurum hızla artan Filistin nüfusundan dolayı "tehlike ile savaşmak" için planlar yayınlamışlardır. Bunun önde gelen bir örneği Herzliya Ulusal Direnç Forumu'nu (Herzliya Forum for National Strength) kuran bir takım generaller ve akademisyenlerdir. Forum'un 2001 ilkbaharında yayınladığı rapor, özellikle gelecekteki hudutlara gönderme yaparak, Arapların Yahudi devletinin uzun vadeli geleceğini etkileme olanaklarının kısıtlaması işini "ciddi surette düşünmek" için hükümete çağrı yapmıştır. Öneriler arasında "Arapların doğal üremesini kısıtlamak" da vardır ve "eğer bu yapılamayacaksa Ürdün ırmağının doğusundaki bu [Filistinli] halka bir toprak bulmak" seçeneği özellikle gündeme getirilmiştir.¹⁶

¹³ Ghanem, a.g.e., 97.

¹⁴ Sammy Smooha, *Index of Arab-Jewish Relations in Israel* (Haifa: The Jewish-Arab Centre, 2004) 28, aktaran Ilan Peleg, Waxman Dov, *Israel's Palestinians: The Conflict Within*. (Cambridge University Press, 2011), 109.

¹⁵ Oren Yiftachel, *Ethnocracy: Land and Identity Politics in Israel/Palestine* (University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2006), 3,93.

¹⁶ Yiftachel, a.g.e., 41.

İhtilafı Çözümlemede Değişik Yaklaşımlar

Günümüzde Filistin dışındaki mülteci kamplarında yaşamakta bulunan çok sayıda Filistinli'nin tarihsel kökleri Batı Şeria ya da Gazze'de değil bugün artık İsrail olan topraklarda bulunmaktadır. Dolayısıyla, Filistin sorununa dair çözümü Filistinlilerin Batı Şeria veya Gazze'ye dönme hakkı ile kısıtlayan tüm önerilerin birçok Filistinli arasında güçlü irredentist duygular uyandırması mutlak olarak kaçınılmazdır bu da gündemdeki çözüm önerilerinin en zayıf noktasıdır. Tarihin bu noktasında, muhtemelen "pastanın üçte biri hiç yoktan iyidir" diyen pek çok Filistinli Arap'ın bir Batı Şeria-Gazze devletini kabule istekli olduğu doğrudur. Yine de Filistinlilerin Batı Şeria ile Gazze'ye yeniden yerleşmesiyle sınırlı herhangi bir çözüm önerisinin, neredeyse tüm Filistinlilerin İsrail devletine karşı hissettiği o derin tarihi mağduriyet ve haksızlık hislerini daha da derinleştirmekten başka işe yaramayacağı muhakkaktır. Bu haksızlık hissini doğal sonucu olarak gelişecek ve sürekli olarak körüklenecek kötü niyet ise gerçek bir barışa dair tüm ümidi boşa çıkartacaktır.

İki Devletli Çözüm

İsrail-Filistin ihtilafına "iki devletli çözüm" uluslararası toplum tarafından uzun zamandır (Birleşmiş Milletler [BM] Genel Meclisi 29 Kasım 1947 tarihli, Filistin'i Yahudi ve Arap olmak üzere iki devlete taksim eden 181 no'lu kararı geçirdiğinden beri) önerile gelmiştir ve tüm A.B.D hükümetleri tarafından da fiilen desteklenmiştir; ancak ihtilafı çözemeyecektir. Bu, kapsamlı olmaktan ziyade en iyi ihtimalle yarım bir çözümdür; zira her ne kadar temel önemde olsa da ancak Batı Şeria, Gazze Şeridi ve Doğu Kudüs'teki Filistinliler ile yeterli tazminat alabilecek yahut yeni Filistin devletine göç edebilecek diğer yerlerdeki mültecilere hitap etmekte ama İsrail vatandaşı olan 1.3 milyon Filistinli azınlığın sorunlarına ve açmazlarına çözüm olmamaktadır.¹⁷

1993'deki Oslo anlaşmalarından sonra iki devletli çözüm uluslararası politik dile hakim olmuş; hem A.B.D başkanı George W. Bush'un bölgenin geleceğine dair görüşlerini hem de uluslararası topluluk tarafından bu amacı gerçekleştirme planı olarak 2003 senesinde benimsenen fakat asla tatbik edilmeyen ünlü Yol Haritasını şekillendirmiştir.¹⁸ Uluslararası fikir birliği "bir Filistin devleti *acaba* kurulur mu" değil "*ne zaman* ve tam olarak nerede kurulur"a dönüşmüştür.

Filistinliler arasında iki devletli çözüm için gösterilen destek bunun ideal hatta onlar için arzulanır bir çözüm olduğuna inandıklarından doğmamıştır. İki devlet çözümünün destekleyenlerin tek hedefi İsrail'in 1967 işgalinin bitmesi ve işgal altındaki topraklarda bir Filistin devletinin kurulmasıdır. Sırf 1967

¹⁷ Dov Waxman, Israel's Palestinian Minority in the Two-State Solution: The Missing Dimension," *Middle East Policy* 18 (2011): 68.

¹⁸ The Roadmap: Full Text, BBC News, 30 April 2003, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/2989783.stm>

Savaşının sonuçlarıyla alakadar olan bu plana bakılınca sanki ihtilafın bu savaş ile başladığı ve 1948'de İsrail'e dönüştürülen toprakların işgale uğramış ve ahaliyi sürülmüş Filistin toprağı olmadığı varsayılır. Bunun sonucu olarak da iki devletli çözüm önerisi İsrail devletinin temelini 1948 de işgal edilmiş topraklar üzerinde kurulmuş olduğu gerçeğine dokunmadan geçmektedir.¹⁹

İki devletli çözüm barış sürecine katılan herkes için adeta bir mantra haline gelmiştir. Ancak diğerlerini de düşünmek zorunluluğunu gereksiz gören bu çözümün nihai bir çözüm olduğunu iddia etmek ne doğrudur ne de en temel hukuk kuralları ile bağdaşmaktadır. Bu plan, baskı ve silah zorunun desteğiyle Filistinlilerin tarihi anavatanını hiç de adil olmayan bir şekilde iki parçaya bölmekle kalmamakta, ayrıca yerinden edilmiş mültecilerin anlamlı bir geri dönüşünü de imkansız kılmaktadır. Temelinde mülksüzleştirme ve adaletsizliğin yattığı bir ihtilafı bu biçimde sona erdirmeye fikri en hafif tabirle gerçek dışıdır.²⁰

Tek Devletli- İki Uluslu Çözüm

İki devletli çözümün hayata geçiriliğı azaldıkça tartışma tek devlet alternatifine dönmekte ve bu da sıklıkla, tercih edilen seçeneğin uygulanamamasından dolayı bir son çare olarak görülmektedir. Taraflar bunu iki devletli çözümün muhaliflerine karşı bir tehdit ve baskı unsuru olarak kullanmaya başlamışlardır. Mesela, eski İsrail başbakanı Ehud Olmert 30 Kasım 2007'de *Ha'aretz* gazetesine iki devletli çözümün çökmesi ve işin Güney Afrika modeli bir eşit haklar mücadelesine dönmesi halinde İsrail'in "işinin biteceğı" şeklinde demeç vermiştir. Filistin eski başbakanı Ahmed Kurai ise 2004 senesinde, eğer iki devletli çözüm imkansız olursa Filistinlilerin tek devleti hedeflemeleri gerekeceğini söylemiştir.²¹

Tek devlet önerisi, meselenin en temelinde yatan İsrail'in Siyonist bir devlet olarak var olacağı görüşünü hedeflemekte ve ihtilafın çözümünde kökten farklı bir yaklaşım getirmektedir. Şayet Siyonizm'in Araplara dayatılması Filistinlilerin mülksüzleşmesinin, haklarının reddinin ve İsrail ile komşuları arasındaki süregelen çatışma durumunun müsebbibi ise bu statükoyu koruyacak bir barış yapmanın anlamı yoktur. Filistinliler için ihtilaftaki anahtar tarih 1948'dir ve onlar için 1967'deki işgal hastalığının sebebi değil belirtisidir. Problem iki devletli çözümün sadece hastalığın belirtilerini çözmekle sınırlı kalması değil hastalığın esas sebebin devam etmesine de fiilen destek vermesidir.

¹⁹ The One-State Solution: An Alternative Vision for Israeli-Palestinian Peace." *Journal of Palestine Studies* 40, no. 2 (2011): 62, 66.

²⁰ Karmi, *a.g.m.*, 63

²¹ Michael Tarazi, "Two Peoples, One State," *New York Times*, 5 October 2004.

Tek devlet çözümü, ne iş görmesi ne de adil olması mümkün bulunmayan bir kaynak bölüşümünden kaçınılırsa iki halkın beraber yaşayacağı birleşik bir devletin kuruluşu anlamına gelmektedir.²² Ancak tek devlet çözümü ihtilafı yaratan temel sebepleri, yani toprak, kaynak, yerleşim birimleri, Kudüs ve mülteci meselelerini dengeli bir çerçeve içinde değerlendirebilir. Tek devlet çözümü, son tahlilde, yarım asırlık bölünme ve sömürgeleştirme yüzünden tanınmaz hale gelmiş bir toprak parçasını, birlik lehine ayrılığı reddetmek suretiyle, bir zamanlar olduğu ülkeye tekrar dönüştürme yöntemlerinden sadece birisidir.

Tek devlet seçeneğinin yekpare bir ya hep ya hiç birliği olduğu yönünde bir algı mevcuttur. Gerçekte ise Filistin'i paylaşmak üzere pek çok model bulunur ki bunlar başlıca iki halkın ayrı kaldığı ama aynı devleti paylaştığı iki milliyetli model ve bireysel vatandaşlık ile ırk, din yahut cinsiyete bakmaksızın eşit haklar üstüne bina edilmiş, herkese oy hakkı tanıyan laik-demokratik modeldir. İki uluslu model dini/etnik cemaat yapılarını muhafaza ederken Batılı liberal demokrasiler çizgisindeki laik-demokratik model cemaatten ziyade bireyi ön plana çıkarmaktadır.

İki uluslu bir devlet federal, kantonlardan oluşmuş yahut kısa süre evvel İsveçli diplomat Mathias Mossberg tarafından bunların yenilikçi bir türevi olarak tasarlandığı üzere, birbiri üstüne bindirilmiş "ikili devletler"den meydana getirilmiş olabilir. Yanyana iki devlet yerine İsraililer ve Filistinliler paralel devletlerde yaşayacak ancak aynı anda her iki devletin de vatandaşları olarak Akdeniz ile Ürdün Irmağı arasında diledikleri her yerde yaşama hakkına sahip bulunacaklardır.²³ İki uluslu devletin en basit halinde ise, her ulus dil, eğitim ve kültür hayatında özerk olacak ve başında kendi yönetim konseyi bulunacak; ulusal politikalar, savunma ve iktisat gibi ortak gündem maddeleri ise ortak kurumlar ile eşit temsilin sağlandığı bir ortak ulusal meclis tarafından ele alınacaktır.

Öyle görünüyor ki düşünülemez de düşünebilme önündeki engeller artık yıkılmıştır; ancak göz önünde tutulmalıdır ki, birkaç mütevazı istisna hariç, şu ana kadar tek devlet çözümünü yahut bunun bir türevini bağrına basan temel bir kurum yahut da kitle hareketi ortaya çıkmamıştır. Tek devlet fikri şüphesiz, İsrail'in güvenliği onun "Yahudiliği" ile bağlantılıdır şeklindeki artık açıkça kabul edilen dogmaya meydan okumaktadır. İki devletli çözümün İsrail'in "Yahudiliği"ne garanti olarak görüldüğü de hesaba katılırsa tek devlet çözümünün sırf iki devletli çözüm içindeki değil bizzat İsrail içindeki yerleşik Batılı çıkarları da tehdit ettiği anlaşılabilir.

²² Eyal Weizman, *Hollow Land: Israel's Architecture of Occupation* (London: Verso, 2007), 15-16.

²³ Mathias Mossberg, "One Land, Two States? Parallel States as an Example of 'Out of the Box' Thinking on Israel/ Palestine," *Journal of Palestine Studies* 39, no. 2 (2010): 42.

Tüm diğer siyasi fikirler gibi tek devletli çözümün de uygulanmadan evvel ilkesel olarak kabul görmesi gerekir. Açıktır ki alınacak uzun bir yol vardır ve bu meseleye ilişkin Filistinlilerin fikir birliğini oluşturmak yahut en azından kabul gösterdikleri bir mevzii inşa etmek yolunda büyük engeller vardır. İsrail'in 1948'den beri devam eden aralıksız ve amansız bir şekilde mülteci sorununu gündemden düşürme çabalarına karşın mültecilerin geri dönüşü Filistinliler için küçük ya da önemsiz bir mesele değildir. Gerçekten de tek devlet çözümünü haklı çıkaran bir tek şey bulunacak olsa o da mülteciler sorunu olurdu. Bu yeni bakış açısı Filistinli mültecilerin 'geri dönebilir miyiz?' yahut 'ne zaman döneceğiz?' soruları yerine 'kendimiz için nasıl bir geri dönüş yaratmak istiyoruz?' sorusunu sorabilecekleri anlamına gelmektedir.

Eğer işgal edilmiş topraklarda bir Filistin devleti kurma çabası sonuçsuz kalırsa –ki günümüzün hal ve şartları ve bir takım sebeplerden ötürü bu sonuç kesin gibi görünüyor- İsrail'deki, Batı Şeria'daki ve Gazze Şeridi'ndeki Filistinliler için kalan tek hal çaresi Yahudilerle beraber tek bir siyasi yapıya dahil olmak, ve uzun soluklu bir mücadelenin ardından belki de kurulabilecek olan iki uluslu sistemin ancak mümkün kılabileceği birey ve toplum haklarını hedeflemek gibi görünmektedir.

Sonuç

İsrail devleti içinde Yahudiler ve Filistinlilerin bir arada yaşama seçeneği an itibarıyla neredeyse imkansız görünmektedir. İsrail'in Filistinli vatandaşlarının gelişme, eşitlik ve siyasi etki ve güç mücadelesi halen devam etmektedir. Yahudiler ile Filistinlilerin beraberce yaşayabilmesi için üç adet büyük ve belli adımın atılması şarttır. Bunlar:

- 1) Demokratik olduğunu iddia eden İsrail devletinin bir Yahudi devleti olmasının gayr-ı meşrulaştırılması ve tam eşitliği sağlamak üzere karşısına tüm vatandaşlarına ait bir devlet, özerklik ya da iki milletli devletten müteşekkil ikame modelleri konulması; 2) İsrail'deki Filistinli Arapların Yahudilerle ortak hakları sahip bir ulusal azınlık olarak tarif edilmesi ve 3) Filistin halkının tarihsel hafızasına kaydedilmiş olan, toprak meselesi ve 'kendi toprağında mülteci olanlar' sorunu bağlamında '1948 dosyaları'nın yeniden açılmasıdır.

Filistinli azınlığın içinde bulunduğu sorunlar zincirinin önemsenmeyip yok sayılması düşmanlık duygularının daha da körüklenmesi ve gelişmesi için son derece uygun ve bereketli bir zemin sağlamıştır. Giderek artan önemsenmeme, marjinalleşme, dışlanma ve aşağılanma duyguları hayal kırıklığı, öfke ve kin doğurmaktadır. Tüm bunlar günümüzde yaşanan ve gelecekte de artarak yaşanacak bölge topraklarındaki sorunların sadece bir yüzüdür

İsrail'deki Filistinliler Filistin halkı ile Filistin Sorunu'nun çok önemli bir kısmını teşkil etmektedirler. Geçmiş mücadeleleri, günümüzdeki durumları, gelecek için ümit ve korkuları tüm Filistin halkının kaygıları ile çok güçlü bir şekilde bağlıdır. Gerek Filistin'in gerek İsrail'in siyasi arenasında bugüne kadar marjinal bir rolleri olmuştur ancak mevcut kördüğümün çözülmesi yolundaki alınacak her karar artık onları da hesaba katmaya mecburdur.

Kaynakça

Amara, Muhammad H. "Israeli Palestinians and the Palestinian Authority." *Middle East Review of International Affairs* 4, no. 1, (2000): 38-44.

As'ad, Ghanem. "The Palestinian Minority in Israel: The 'Challenge' of the Jewish State and Its Implications", *Third World Quarterly* 21, no. 1, (2000) 87-104.

Davis, Uri. *Israel: An Apartheid State*, London: Zed Press, 1987.

Jiryis, Sabri. *The Arabs in Israel*. New York: Monthly Review Press, 1976.

Kanaaneh, Rhoda Ann. *Surrounded: Palestinian Soldiers in the Israeli Military*. Stanford University Press, 2009.

Karmi, Ghada. "The One-State Solution: An Alternative Vision for Israeli-Palestinian Peace." *Journal of Palestine Studies* 40, no. 2 (2011): 62-76.

Khalidi, Rashid. *Palestinian Identity: The Construction of Modern National Consciousness*. New York: Columbia University Press, 2010.

Kimmerling, Baruch, Joel S Migdal. *The Palestinian People: A History*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2003.

Kimmerling, Baruch. *Politicide: Ariel Sharon's War against the Palestinians*. London, New York: Verso Books, 2003.

Mossberg, Mathias. "One Land, Two States? Parallel States as an Example of 'Out of the Box' Thinking on Israel/ Palestine." *Journal of Palestine Studies* 39, no. 2 (2010): 39-45.

Mossberg, Mathias. "Superimposing a Solution." *Foreign Policy*, 27 June 2006.

Official Gazette, no.1 of the 5th, Iyar, 5708 (14th May, 1948) (<http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+process/Guide+to+the+Peace+Process/Declaration+of+Establishment+of+State+of+Israel.htm>)

Peleg, Ilan, Waxman Dov. *Israel's Palestinians: The Conflict Within*. Cambridge University Press, 2011.

Peleg, Ilan. "Jewish-Palestinian Relations in Israel: From Hegemony to Equality?" *International Journal of Politics, Culture, and Society* 17, no. 3 (2004): 415-437.

Ron, James. "Bringing the (Bi-National) State Back In." *Contemporary Sociology* 35, no. 5 (2006): 453-456.

Smooha, Sammy. *Index of Arab-Jewish Relations in Israel*, Haifa: The Jewish-Arab Centre, 2004. Aktaran Ilan Peleg, Waxman Dov *Israel's Palestinians: The Conflict Within*. Cambridge University Press, 2011.

Tarazi, Michael. "Two Peoples, One State." *New York Times*, 5 October 2004.

The Roadmap: Full Text, BBC News, 30 April 2003, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/2989783.stm>

Touma, Emile. "The Political Coming-of-Age of the "National Minority." *Journal of Palestine Studies* 14, no. 2, Special Issue: The Palestinians in Israel and the Occupied Territories (1985): 74-83.

Usher, Graham. "Unmaking Palestine: On Israel, the Palestinians, and the Wall." *Journal of Palestine Studies* 35, no. 1 (2005): 25-43.

Waxman, Dov. "Israel's Palestinian Minority in the Two-State Solution: The Missing Dimension." *Middle East Policy* 18 (2011): 68-82.

Weizman, Eyal. *Hollow Land: Israel's Architecture of Occupation*. London: Verso, 2007.

Yiftachel, Oren. *Ethnocracy: Land and Identity Politics in Israel/Palestine*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2006.

Yiftachel, Oren. "The Shrinking Space of Citizenship: Ethnocratic Politics in Israel", *Middle East Report*, no. 223, (2002): 38-45.

Zreik, Raef. "The Palestinian Question: Themes of Justice and Power. Part II: The Palestinians in Israel." *Journal of Palestine Studies* 33, no. 1 (2003): 42-54.